

ØKONOMISKE PRINCIPPER A

1. årsprøve, 1. semester

Forelæsning #10

Effekter af priskontrol og skatter/subsidier

Pensum: M&T kapitel 7, første del til s. 171, "The tax system"

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen

Introduktion

- Kap. 7, første del: Effekter på **markedsudfaldet** af priskontrol og indirekte skatter/subsidier, i dag
- Kap. 7, anden del: Skat, **efficiens og lighed**, næste gang
- I kapitlerne 3-6 har vi set på "markedsmekanismen" på:
 - "Frie", dvs. ikke-regulerede markeder ...
 - ... under FKK, dvs. ingen markedsmagt ...
 - ... eller andre markedsfejl ("eksternaliteter", "off. goder" mv.)
- Nu ser vi på, hvordan markedsmekanismen virker, hvis:
 - Markedet ikke er helt "frit", dvs. ved offentlige indgreb ...
 - ... men stadig med FKK, dvs. ingen markedsmagt og ...
 - ... heller ikke **eksplicit** med andre markedsfejl ...
- Indgreb: **Priskontrol** og **indirekte skatter**

Priskontrol

- Det offentlige fastsætter:
 - Et prisloft / maksimalpris på alle transaktioner eller
 - et prispulv / minimumspris på alle transaktioner eller evt.
 - en given pris på alle transaktioner
- Hvad kan mulige motiver være?
- *Nogle er utilfredse med det "fri" markedsudfald!*
 - Fordelingshensyn, fx prisloft/maksimalpris på basale fødevarer
 - Efficienshensyn, fx prispulv/minimumspris for alkohol
 - Lobbygrupper, fx eksisterende lejere kræver loft over huslejer, landmænd kræver minimalpriser på landbrugsvarer ...
- Vi siger ikke, at noget af dette er en god/dårlig idé – blot mulige motiver!

Prisloft = maksimalpris

- **Prisloft:** En ved lov fastsat maksimumspris, dvs. handler, hvor prisen er over maksimumprisen, er ulovlige
- Man ønsker at holde prisen nede (men prisloft \neq subsidium)
- Hvem kunne være interesseret i de ulovlige handler over maksimumprisen, som prisloftet forhindrer?
 - Sælgerne, som så kunne få mere for varen
 - De købere, som ikke får varen ved maksimumprisen, men gerne ville have haft den ... og endda til højere pris
- Eksempel: Maksimalpriser og rationering før, under og efter besættelsen <http://www.befrielsen1945.dk/temaer/hverdagen/rationering/>
- Motiv: Sikre køberne billige varer
- *Bindende prisloft giver varemangel og hvad deraf følger ...*

Nutidigt eksempel på prisloft

Indland
Du er her: dr.dk > Nyheder > Indland

Ejere af andelskolonihaver skal sælge til den fastsatte vurderingspris. De må ikke sælge til markedspris (Arkivfoto)

Skrevet af: [Ritzau](#)

Kolonihaveejere må ikke sælge til markedspris
08. dec. 2010 12.08 Indland

Andelskolonihaveejere må fortsat kun sælge til vurderingspris og ikke til markedspris.

Det fastslår Højesteret i en principiel dom, som stadfæster en landsretsdom fra 2006. Dommen får store konsekvenser for koloniejer, som har solgt deres kolonihaver til overpris.

Under markedspris
Retten bestemte, at andelskolonihaver ikke må sælges for et højere beløb end den vurderingspris, som er fastsat på forhånd.

Vurderingsprisen ligger ofte langt under markedsprisen, som er den pris, der kan opnås i fri handel.

Send eller anbefal link

[f Recommend](#) [+1](#) [0](#)

[f Facebook](#) [Email](#)

[Google](#) [Twitter](#)

[Messenger](#) [Gmail](#)

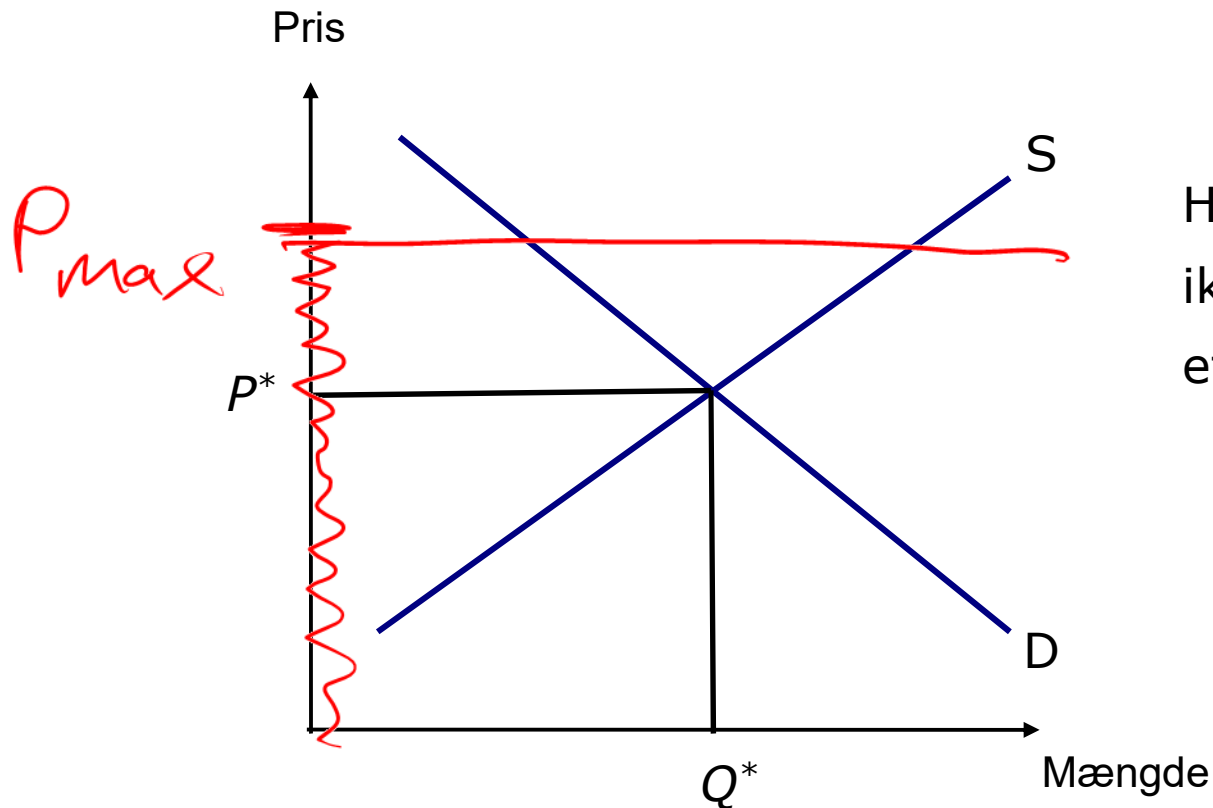
[Flere muligheder...](#)

Læs også

- » Kolonihaveejere må ikke selv bestemme prisen
- » Flere bor ulovligt i kolonihaver
- » Børnefamilierne rykker ind i kolonihaverne

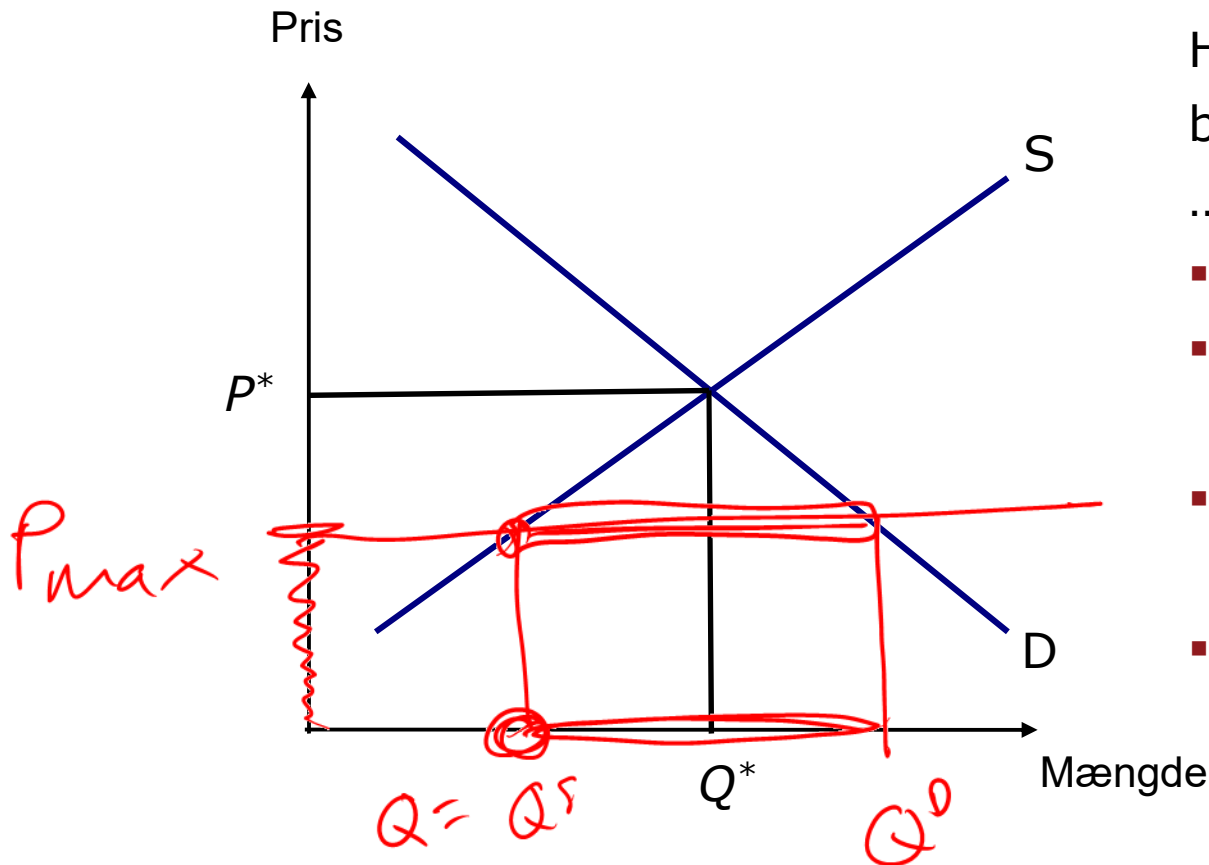
Effekt af prisloft / maksimalpris (FKK)

Hvis $P_{\max} > P^*$, er prisloftet ikke bindende og har ingen effekt

Effekt af prisloft / maksimalpris

Hvis $P_{\max} < P^*$, er prisloftet bindende, og ...

... hvis det overholdes:

- $P = P_{\max} < P^*$ (lavere pris)
- $Q = Q^S < Q^* < Q^D$ (og lavere mængde)
- Der er rationerede købere i omfang $Q^D - Q^S \Rightarrow$
- "Pres" på loft

Rationerede købere ved prisloft

Amerikansk prisloft på benzin under den første oliekrise i 1973 – kø ved benzintankene

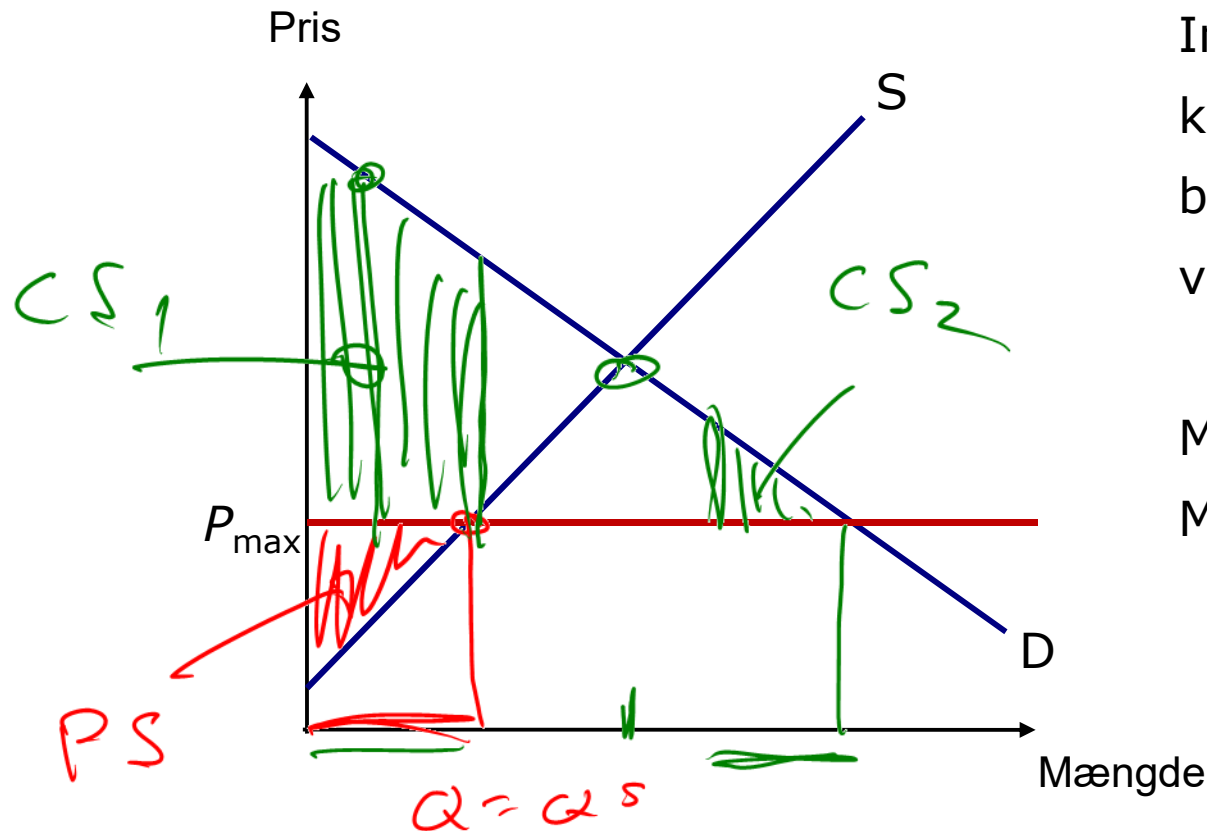
Effekt af prisloft / maksimalpris

Effekter af *bindende* og *overholdt* prisloft:

- Lavere pris (end i markedsligevægten)
- Lavere udbudt og handlet mængde, højere efterspurgt mængde
- "Varemangel" / overskudsefterspørgsel => rationering
- Rationeringsmekanismer (til fordeling af de knappe varer):
 - Kø / først til mølle
 - Lodtrækning
 - Formel rationering: Rationeringsmærker
 - Vennetjenester / kammerateri / forbindelser
 - Bestikkelse / penge under bord / sort marked (NB: Her brydes prisloftet delvis, pris bevæger sig imod markedspris)
- Ikke en gang efficiens "på egne præmisser":

Maksimalt og minimalt TS ved bindende prisloft

Intet taler for, at det er køberne med størst betalings-villighed, der får varerne

$$\text{Max TS} = PS + CS_1$$

$$\text{Min TS} = PS + CS_2$$

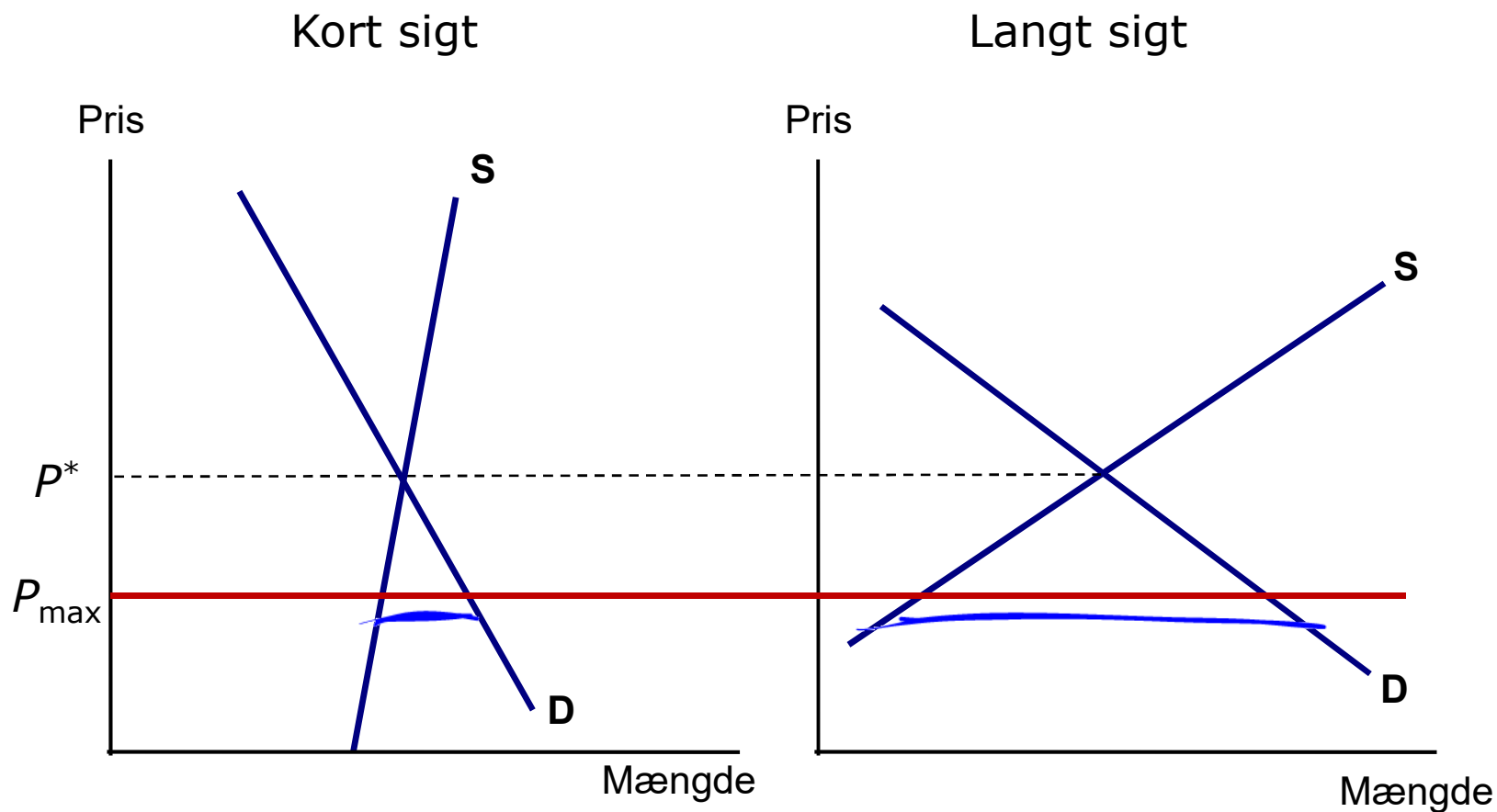

Effekt af prisloft / maksimalpris

- Vinderne ved *bindende* prisloft: Købere, som får varen
- Taberne ved et *bindende* prisloft: Sælgerne og de købere, som ikke får varen
- Hos de købere, der får varen, skal man modregne evt. rationeringsomkostninger, "kø-omk.", penge under bordet
- Bindende, overholdt prisloft => rationering: Hvorfor skal de, der ville betale mere, ikke have lov at have varen?
- Kræver ud fra "markedstankegang" en begrundelse ... fx:
- Ellers ville kun de rige få varen (fordeling). Købt! ...
- ... men spørg: Er der evt. bedre måde at sikre de fattige?

Effekt af prisloft på kort sigt og langt sigt

Eksempel på prisloft: Huslejeregulering

Generelt: "... huslejens størrelse (skal) stemme overens med lejemålets værdi ... beliggenhed, størrelse, kvalitet ... stand"

Ejendomme med 7 eller flere lejemål i regulerede kommuner:

"Er ejendommen opført før d. 31. december 1991, skal huslejen beregnes ud fra "omkostningsbestemt leje" ... omkostninger, der må indregnes ... skal være nødvendige for ejendommens drift ...:

- Skatter og afgifter
- Administration
- Forsikringer og renovation
- Henlæggelser til vedligeholdelse
- Et beregnet afkast
- Eventuelle lejeforhøjelser for forbedringer ..."

<https://www.lejeloven.dk/udlejer/husleje>

Eksempel på prisloft: Huslejeregulering

Lidt historie:

- Siden 2. verdenskrig har der været huslejeregulering i Danmark, mest som omkostningsbestemte huslejer
- Ved boligforlig i 1975 blev princippet om omkostningsbestemt husleje knæsat
- Flere forsøg på at liberalisere boligmarkedet, men svært ...

Uheldige konsekvenser:

- Ventelister / vennetjenester / nepotisme / "boliglotteri"
- Uklarhed om hvor stort boligbehovet i virkeligheden er ... og "boligmangel" større på langt sig end på kort sigt
- Manglende vedligeholdelse og investeringer
- Hjælper muligvis ikke særligt "de svage"

Eksempel på prisloft: Huslejeregulering

De Økonomiske Råd

**Regulerings-
gevinsten tilfalder
fortrinsvis de bedst
stillede
befolkningsgrupper**

Analysen viser, at det er de bedst stillede befolkningsgrupper på markedet for private udlejningsboliger, der har held til at erhverve sig boliger med en husleje, der er under markedslejen. Reguleringsgevinsten stiger således med husstandsindkomsten og husstandsformuen, samtidig med at videregående uddannelse giver en højere reguleringsgevinst. Studerende, der typisk kan se frem til en forholdsvis høj livsindkomst, får også højere reguleringsgevinst end andre. Omvendt modtager husstande med førtidspensionister lavere reguleringsgevinster. Samlet må det altså siges, at huslejereguleringen tilvejebringer gevinster, som meget klart er rettet mod de bedst stillede socio-økonomiske grupper på markedet for private udlejningsboliger.

Dansk Økonomi, forår 2001

Huslejeregulering: Hvem får varen?

Du er her: dr.dk > Nyheder > Kultur

Formandens børn bor billigt hos trængt museum

14. okt. 2010 09.03 Kultur

Fonden bag kunstmuseet Gl. Holtegaard kører med store årlige underskud. Imens bor fondens bestyrelsesformand Erik Fabrins børn med havudsigt i fondens Hellerup-ejendom til markant lav husleje, skriver Frederiksborg Amts Avis.

- Vi er meget omkostningsbevidste og arbejder hårdt på at øge indtægterne på museet og fra andre fondsmidler. Men huslejen på ejendommen i Hellerup er reguleret af lejeloven, og den kan vi ikke pludselig hæve, siger bestyrelsesformand Erik Fabrin, der tilføjer, at fonden har advokatbistand til at sikre, at huslejen overholder lejeloven.

Prisgulv = minimumspris

- **Prisgulv/minimumspris:** En ved lov fastsat mindstepris P_{\min}
 - handler til lavere pris ulovlige
- Man ønsker at holde prisen oppe (men prisgulv \neq afgift)
- Hvem kunne være interesseret i de ulovlige handler under minimumsprisen?
 - Køberne
 - De sælgere, som ikke får solgt varen ved minimumsprisen, men gerne ville ... og endda til lavere pris
- Eksempel: EU's landbrugs/fiskeri-ordninger (i gamle dage)
- Motiv: Reducere efterspørgsel eller sikre sælgerne en god pris – form for erhvervsstøtte
- *Bindende prisgulv giver overskudsudbud ...*

Eksempel på prisgulv / minimumspris

POLITIKEN ≡ SEKTIONER | Q SØG | ♥ DIT POLITIKEN | MERE ▾

SUNDHED 25. MAJ. 2012 KL. 11.05

Skotland indfører minimumspris på sprut

Det kommer ikke til at ske i Danmark, siger Forebyggelseskommissionen.

Eksempel på priskulv / minimumspris

Vigtig juridisk meddelelse

Kommissionens forordning (EF) nr. 943/2007 af 8. august 2007 om fastsættelse for produktionsåret 2007/08 af den minimumspris, der skal betales producenterne for tørrede blommer, og produktionsstøtten for svesker

EU-Tidende nr. L 208 af 09/08/2007 s. 0003 - 0003

20070808

Kommissionens forordning (EF) nr. 943/2007

af 8. august 2007

om fastsættelse for produktionsåret 2007/08 af den minimumspris, der skal betales producenterne for tørrede blommer, og produktionsstøtten for svesker

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab,

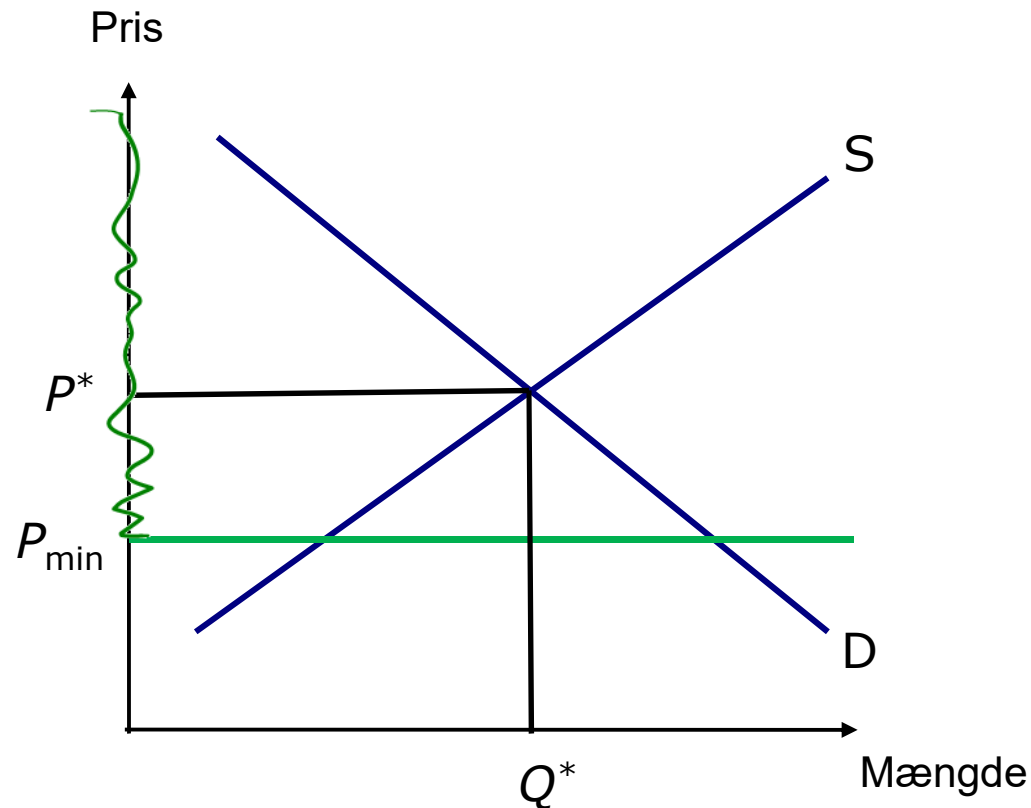
under henvisning til Rådets forordning (EF) nr. 2201/96 af 28. oktober 1996 om den fælles markedsordning for forarbejdede frugter og grøntsager [1], særlig artikel 6b, stk. 3, og artikel 6c, stk. 7, og

ud fra følgende betragtninger:

(1) Datoerne for produktionsårene for svesker er fastsat i artikel 3, stk. 1, litra d), i Kommissionens forordning (EF) nr. 1535/2003 af 29. august 2003 om gennemførelsesbestemmelser til Rådets forordning (EF) nr. 2201/96 for så vidt angår støtteordningen for forarbejdede frugter og grøntsager [2].

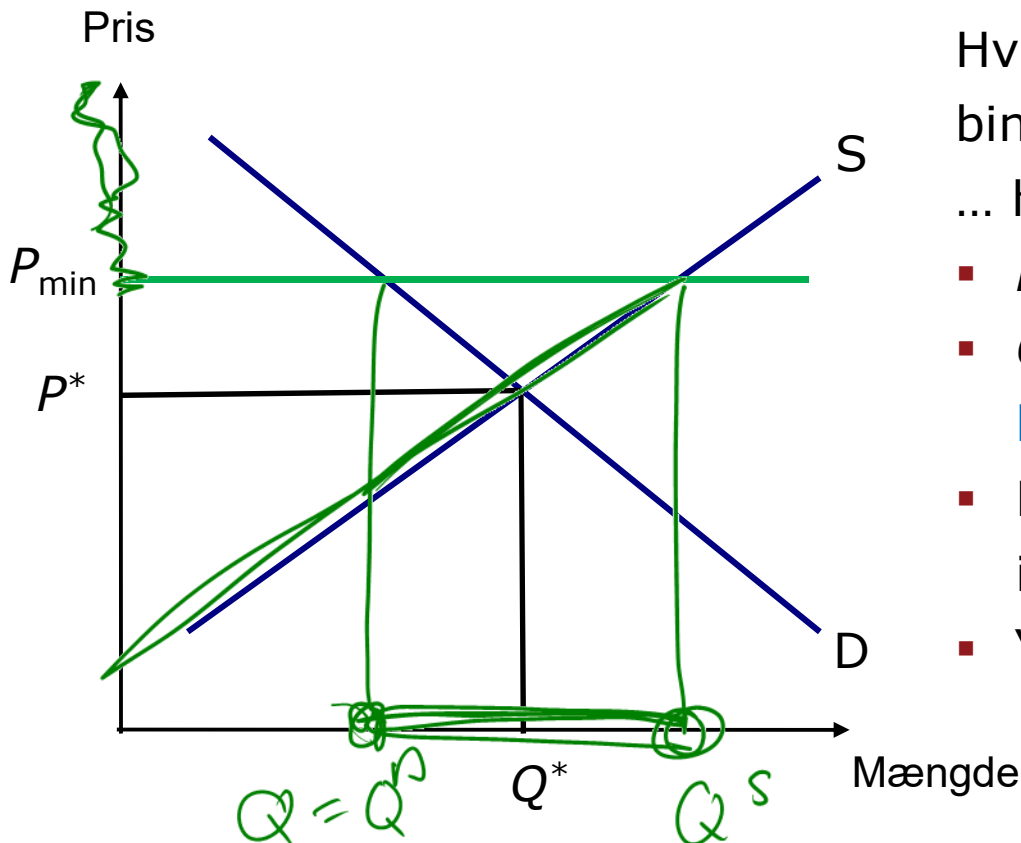
Effekt af prisgulv/minimumspris

Hvis $P_{\min} < P^*$, er prispulvet ikke bindende og har ingen effekt

Effekt af prisgulv/minimumspris

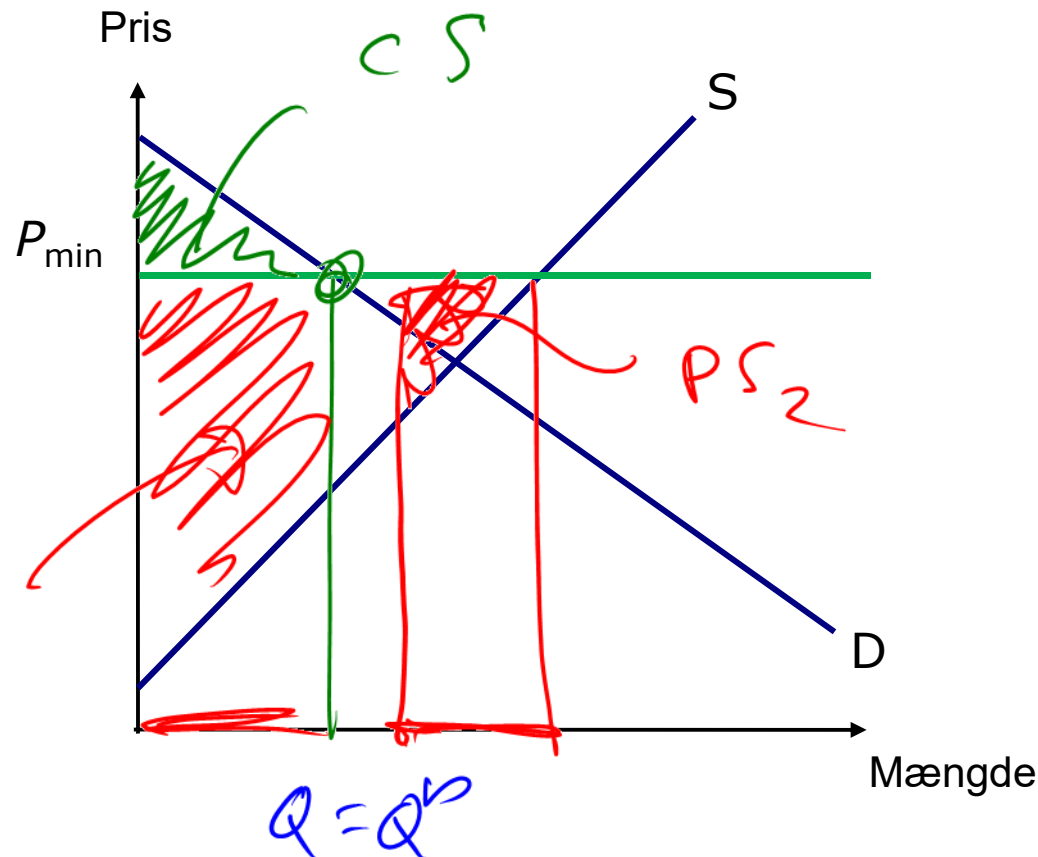
Hvis $P_{\min} > P^*$, er prisgulvet bindende, og ...

... hvis det overholdes:

- $P = P_{\min} > P^*$ (højere pris)
- $Q = Q^D < Q^* < Q^S$ (og lavere mængde)
- Der er rationerede sælgere i omfang $Q^S - Q^D \Rightarrow$
- "Pres" på gulv

Maksimalt og minimalt TS ved bindende prisgulv

Intet taler for, at mest effektive sælgere får udbuddet

$$\begin{aligned} \text{Max TS} &= CS + PS_1 \\ \text{Min TS} &= CS + PS_2 \end{aligned}$$

Effekt af prisgulv/minimumspris

Effekter af *bindende* og *overholdt* prisgulv:

- Højere pris (end i markedsligevægten)
- Større udbudt mængde, mindre efterspurgt og handlet mængde
- Overskudsudbud – ikke efficiens på egne præmisser
- Håndtering af overskudsudbud:
 - Nogle sælgere får bare ikke solgt, evt. tilfældigt fordelt
 - Men det fører nok til underbud, dvs. gulv ej overholdt (hvorved man nærmer sig markedsprisen)
 - Derfor som regel: Støtte/interventions-opkøb
- Men: Er der bedre måde at begrænse efterspørgslen eller støtte producenterne (hvis de skal støttes)?

Minimumspris og støttekøb: Overskudslagre

Har EU stadig overskudslagre?

Overskudslagre er ikke længere et udbredt fænomen, men for visse landbrugsprodukter er der stadig overskudslagre.

For nogle landbrugsvarer har EU fastsat en mindstepris, som landmanden er garanteret. Hvis prisen falder under mindsteprisen, opkøber EU varen, hvilket kaldes et interventionsopkøb. En overgang var der store mængder af landbrugsvarer på EU's overskudslagre, og man talte derfor om "smørbjerge" og "vinsøer".

Reformer

Der har igennem tiden været en del reformer af EU's landbrugspolitik. En af disse blev kaldt afkobling og går ud på at støtte selve landbrugsbedriften i stedet for et bestemt landbrugsprodukt. For at leve op til dette skal landbrugsbedriften overholde forskellige kriterier vedrørende bl.a. fødevarekvalitet, dyrevelfærd og miljø (teknisk kaldet krydsoverensstemmelseskrav).

Det vil sige, at støtten er blevet gjort uafhængig af produktionen. På den måde er det blevet muligt at undgå tidligere tiders overproduktion af visse landbrugsprodukter, hvilket har medvirket til, at overskudslagre ikke længere er et udbredt fænomen.

For visse landbrugsprodukter som korn, smør og mælkeprodukter er der dog stadig overskudslagre, men de er meget mindre end hidtil.

Uddeling af fødevarer

Siden 1987 har EU uddelt fødevarer fra sine overskudslagre til EU's fattigste via forskellige velgørenhedsorganisationer. Dette program blev dog udfaset i 2013 da fødevarelagrene kun eksisterer i meget begrænset omfang.

Fra EU-oplysningen, okt. 2017 <http://www.eu.dk/>

Konsekvens af minimumspris

Penge
Du er her: dr.dk > Nyheder > Penge

© colourbox

Skrevet af: [Morten Frandsen](#)

Millioner af friske fisk ender som fiskemel
15. jul. 2010 07:00 Penge

Millioner af friskfangede danske spisefisk som rødspætter, torsk og kuller ender som fiskemel eller minkfoder, fordi fiskerne ikke kan sælge dem til den mindstepris, som de sammen med EU har fastsat.

Sidste år blev 1.452.273 kilo friskfanget spisefisk således overhældt med farve og kørt til fiskemelsfabrikkerne. Det er en stigning på næsten 392 procent i forhold til året før, viser tal fra Danske Fiskeres Producent Organisation (DFPO).

- Det virker jo fuldstændig som galimatias. Det ville være en

Anbefal artiklen
Anbefal artiklen til dine venner på Facebook.
[f Anbefalet](#)

Send link til:

Email	Google
Facebook	Twitter
Messenger	Myspace

[Flere muligheder...](#)

<http://www.dr.dk/Nyheder/Penge/2010/07/14/084536.htm>

Priskontrol generelt

- Motiv for priskontrol er utilfredshed med markedsudfald:
 - Sikre købere lavere eller sælgere højere priser (fordeling)
 - Begrænse forbrug af farlig vare (alkohol, tobak) eller begrænse produktion af forurenende vare (benzin)
- Ulemperne ved priskontrol:
 - Mindsket handel ...
 - Klamme rationeringsmekanismer (vennetjenester mv.)
 - Hjælper evt. ikke (kun) de rigtige: Også de rige bønder får gevinst af minimumspris, de rige får de billige lejligheder
 - Kan evt. decideret ramme dem, den skulle hjælpe: Husleje-regulering kan fremadrettet skabe boligmangel ...

Priskontrol generelt

- Derfor relevant i det mindste at overveje alternativer
 - Hvis generelt fordelingsmæssigt sigte: Er det bedre med progressiv indkomstbeskatning og -overførsler?
 - Hvis specifikt fordelingsmæssigt sigte, fx at holde landbrugerens indkomst oppe: Arealtilskud bedre end mindstepriser?
 - Hvis sigtet er at begrænse forbrug og produktion af en bestemt vare ved at holde forbrugerprisen oppe: Bedre med afgift?
 - Hvis sigtet er at sikre lav forbrugerpris på en bestemt vare: Bedre med subsidium (negativ afgift/tilskud)?
- Men priskontrol *kan* være bedste mulighed: Intet nemt alternativ til besættelsestidens maksimalpriser og rationeringskort. Og:

Prisloft kan være en god ide ... fx ved mangel på information og konkurrence ...

EUROPA-KOMMISSIONEN

PRESSEMEDDELELSE

Bruxelles, den 27. juni 2013

EUs kommissær for den digitale dagsorden, Neelie Kroes, fortsætter med at tale dunder mod de alt for høje mobilpriser i udlandet. Nu forlænger EU sit indgreb. Foto: Yves Herman, Reuters/Scanpix

De nye prislofter, som vil træde i kraft den 1. juli 2013, er:

- Download af data eller søgning på internettet — 45 cent pr. megabyte (MB) (opkræves pr. brugt kilobyte) + moms. (nedsættelse med 36 % i forhold til 2012)
- Opkald — 24 cent pr. minut + moms (nedsættelse med 17 % i forhold til 2012)
- Modtagelse af et opkald — 7 cent pr. minut + moms (nedsættelse med 12,5 % i forhold til 2012)
- Afsendelse af en tekstbesked — 8 cent + moms (nedsættelse med 11 % i forhold til 2012)

Det står teleoperatørerne frit for at tilbyde lavere takster, og nogle er allerede begyndt at fjerne roamingtillæg for telefoni- og sms-tjenester eller tilbyder et roamingfrit område på tværs af flere medlemslande.

ØKONOMISKE PRINCIPPER 11

... eller ved regulering af "naturlige monopoler"

Prisloft for 2015

Vejledning om vand- og spildevandsselskabers
prislofter for 2015

Opdateret marts 2014

Skat

- Det offentlige opkræver forskellige former for skatter og afgifter af økonomisk aktivitet
- Formålet kan være at påvirke markedsudfaldet - eksempelvis giftskatter og miljøafgifter
- Ofte er formålet at “få penge i kassen” til at finansiere den offentlige sektor
- Vi spørger:
 - Hvordan påvirkes et marked af at blive pålagt en skat/afgift?
 - Hvilke aktører betaler i sidste instans skatten/afgiften?

Skat

- Forskellige former for skatter:
 - **Direkte skat**: Skat som pålægges indkomst eller formue
 - **Indirekte skat**: Skat som pålægges handel med varer og serviceydelser
- Indirekte skat kan være positiv eller negativ:
 - **Afgift**: Positiv indirekte skat
 - **Subsidium**: Negativ indirekte skat, dvs. tilskud
- Her skal det handle om indirekte skatter, mest afgifter:
 - **Enhedsskat/stykafgift**: Skat fastlagt som et beløb per enhed handlet af en vare, fx 173,79 øre per cigaret (fra april 2020)
 - **Ad valorem skat**: Skat på værdien handlet af en vare, fx 1 pct. af detailprisen på cigaretter inkl. tobaksafgift og moms
- Moms? Her mere specifikke vareskatter

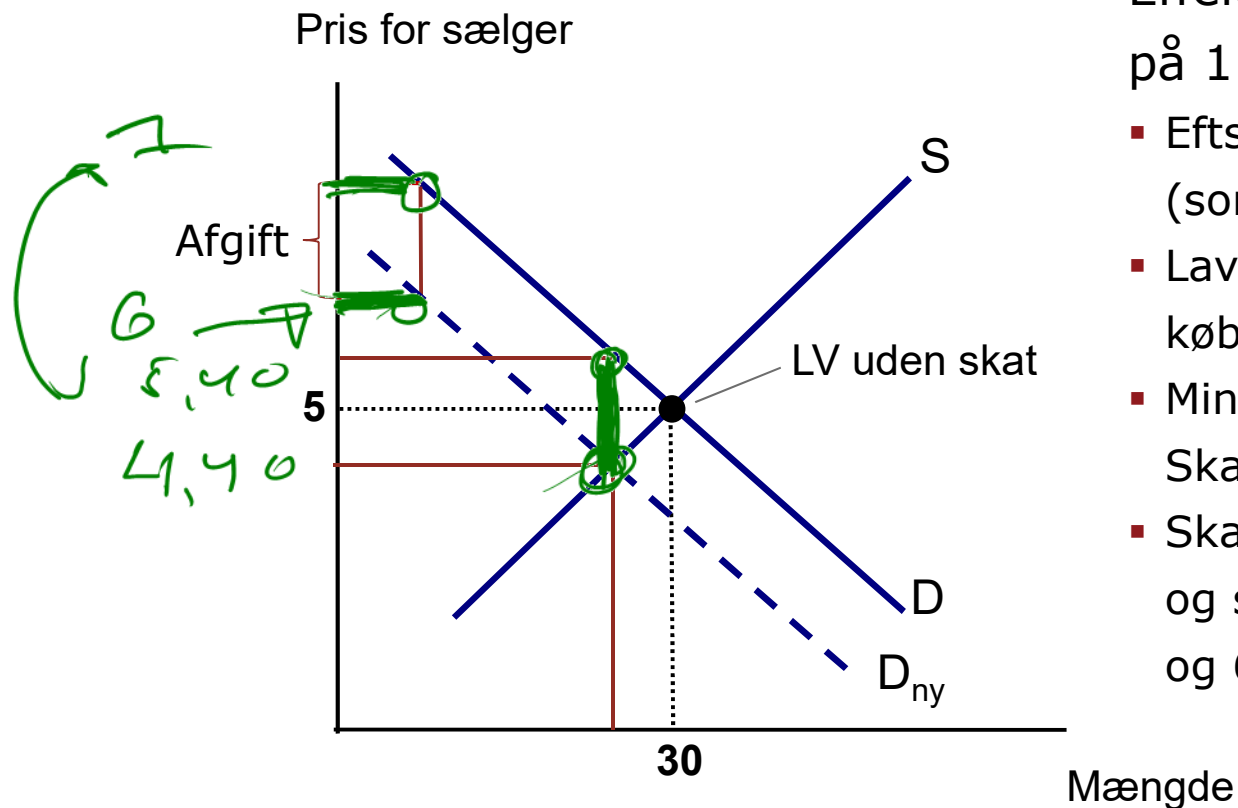

Skat

- **Skatteincidens:** Fordelingen af skattebyrden – her mellem køber og sælger i forbindelse med en afgift
- Skatten vil rent juridisk være pålagt sælger eller køber – oftest sælger, men kan være køber
- Men sælger kan måske vælte noget af den over i prisen og dermed over på køberne
- Skatteincidens handler om, hvem der *i sidste instans* reelt betaler skatten
- Vi analyserer implikationer af:
 - Afgift på køberne/efterspørgerne
 - Afgift på sælgerne/udbyderne

Effekt af skat/afgift pålagt køberne

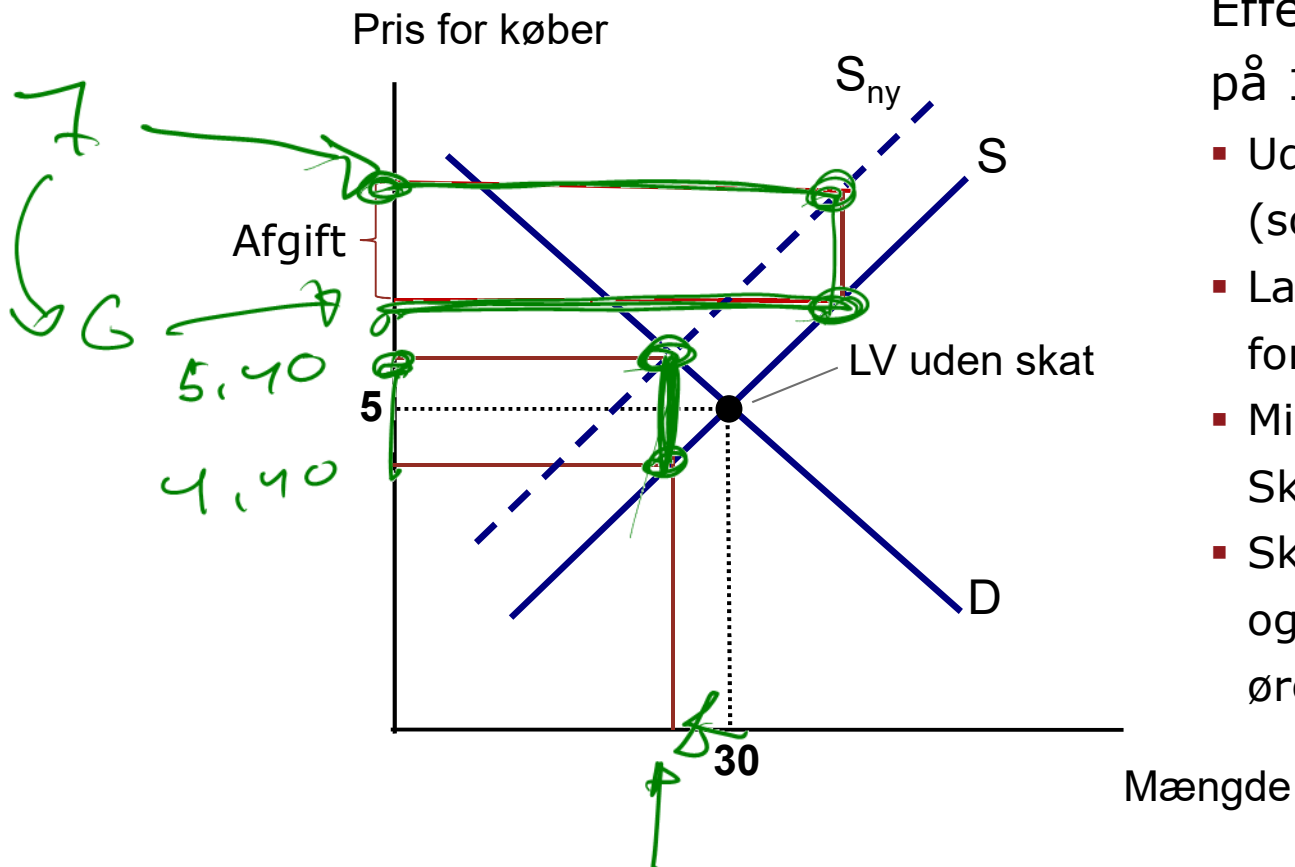

Effekt af at indføre stykafgift på 1 kr. hos køber:

- Eftsp.-kurve nedad med 1 kr. (som funktion af sælgerpris)
- Lavere pris for sælger, højere for køber: "Skattekil" = 1 kr.
- Mindre handlet mængde: Skattekilen driver aktivitet ned
- Skattebyrde delt mellem køber og sælger, fx 40 øre for køber og 60 øre for sælger

Effekt af skat/afgift pålagt sælgerne

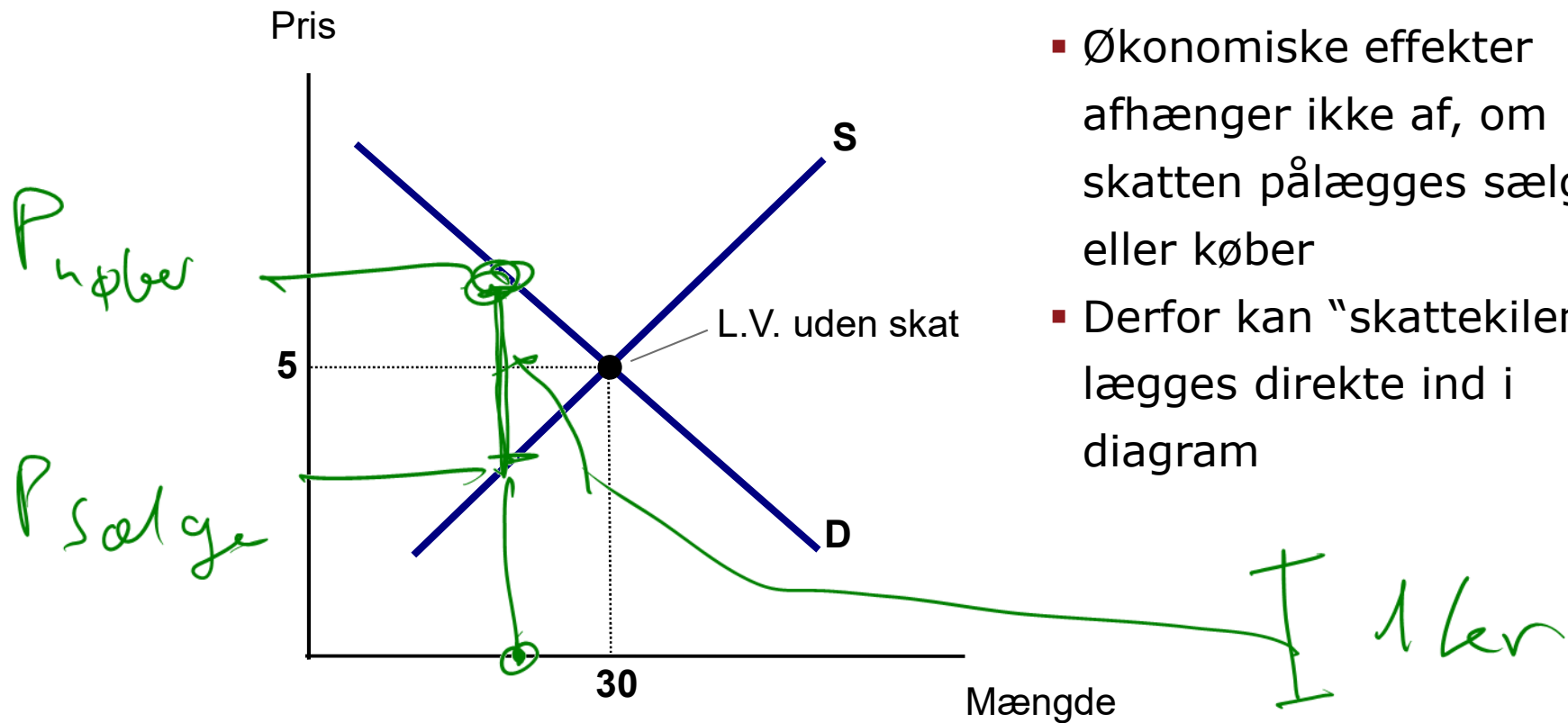

Effekt af at indføre stykafgift på 1 kr. hos sælger:

- Udbudskurve opad med 1 kr. (som funktion af køberpris)
- Lavere pris for sælger, højere for køber: **Skattekil** = 1 kr.
- Mindre handlet mængde: Skattekil driver aktivitet ned
- Skattebyrde delt mellem køber og sælger på samme måde, 40 øre for køber, 60 øre for sælger

Effekt af skat/afgift

- Økonomiske effekter afhænger ikke af, om skatten pålægges sælger eller køber
- Derfor kan "skattekilen" lægges direkte ind i diagram

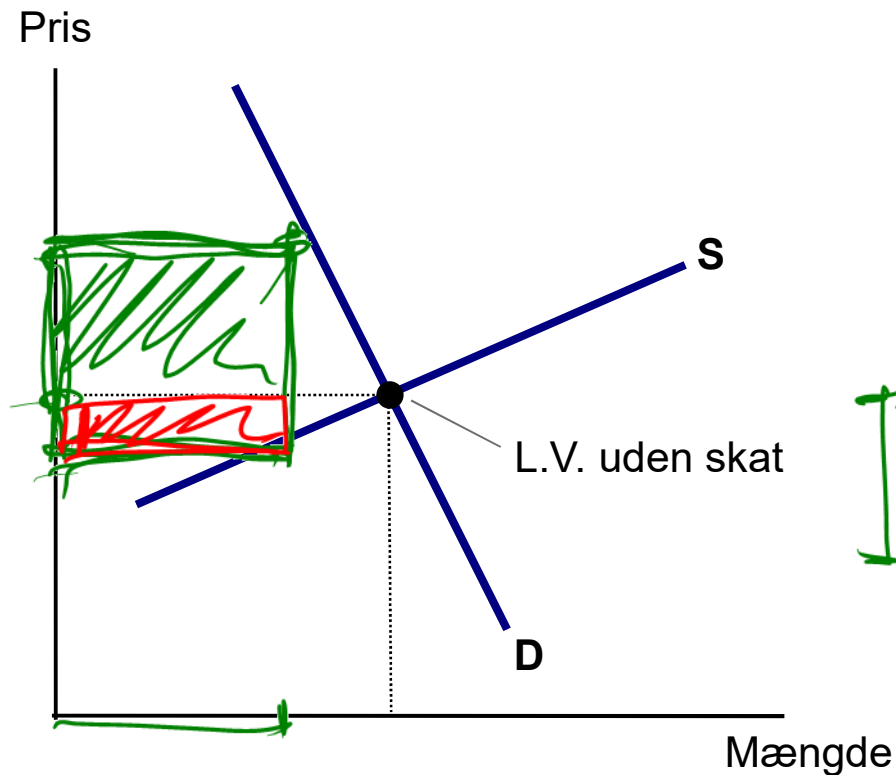

Effekt af skat/afgift

- En skat/afgift på en økonomisk aktivitet driver en skattekil ind imellem, hvad køber betaler og sælger får
- Denne bevirker, at:
 - Den økonomiske aktivitet falder, og
 - sælgerne får en lavere pris for varen, mens
 - køberne betaler en højere pris for varen
- Det er ligegyldigt for de økonomiske konsekvenser, hvem der formelt pålægges skatten (køber eller sælger)
- Dvs. lovgivere kan bestemme, hvem der formelt skal erlægge skatten, men ikke hvordan skattebyrden i sidste ende fordeles mellem købere og sælgere (incidensen)

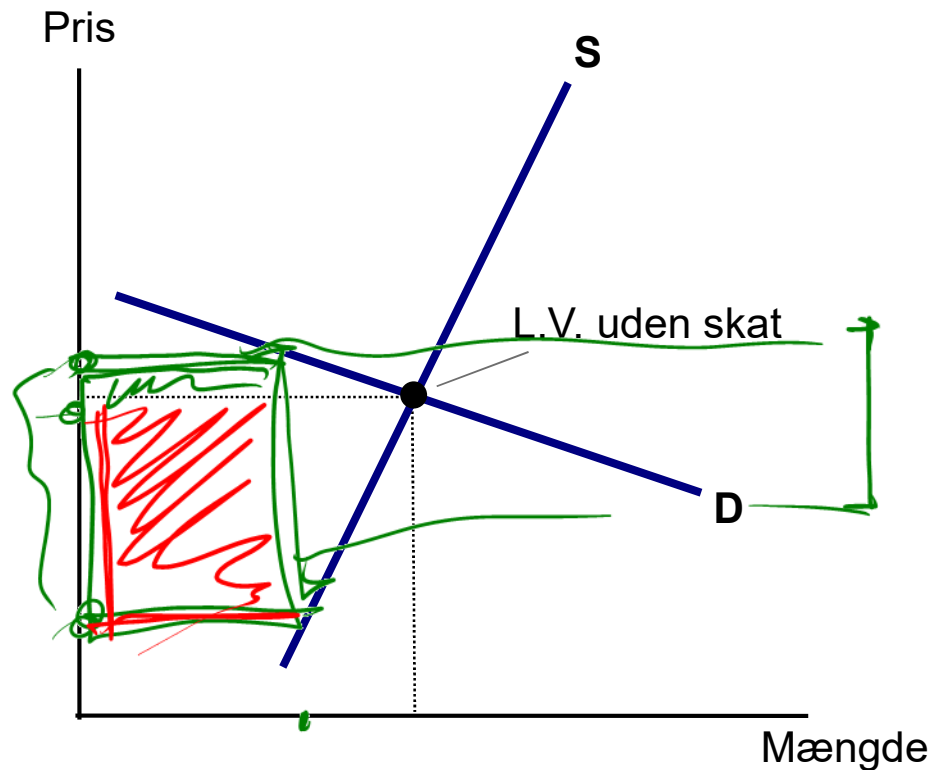
Elasticitet og skatteincidens

Ved relativt elastisk udbud og uelastisk efterspørgsel er det køberne, der bærer den største del af skattebyrden (cigaretter?)

Elasticitet og skatteincidens

Ved relativt uelastisk udbud og elastisk efterspørgsel er det sælgerne, der bærer den største del af skattebyrden (olie?)

Elasticitet og skatteincidens

- Skattebyrden fordeles sjældent ligeligt mellem købere og sælgere
- Skattebyrden falder mest på den side af markedet, som er mest uelastisk (mindst elastisk)
- Jo mere elastisk, jo mindre skattebyrde – meget elastisk reaktion er en måde at undfly skatten på (dybt intuitivt):
- Små elasticiteter afspejler, at der ikke er tætte substitutionsmuligheder for den pågældende aktivitet, og det er dermed svært at undfly skatten
- Hvem betaler afgifterne på luksusvarer som pelse, champagne, yachter, privatfly?

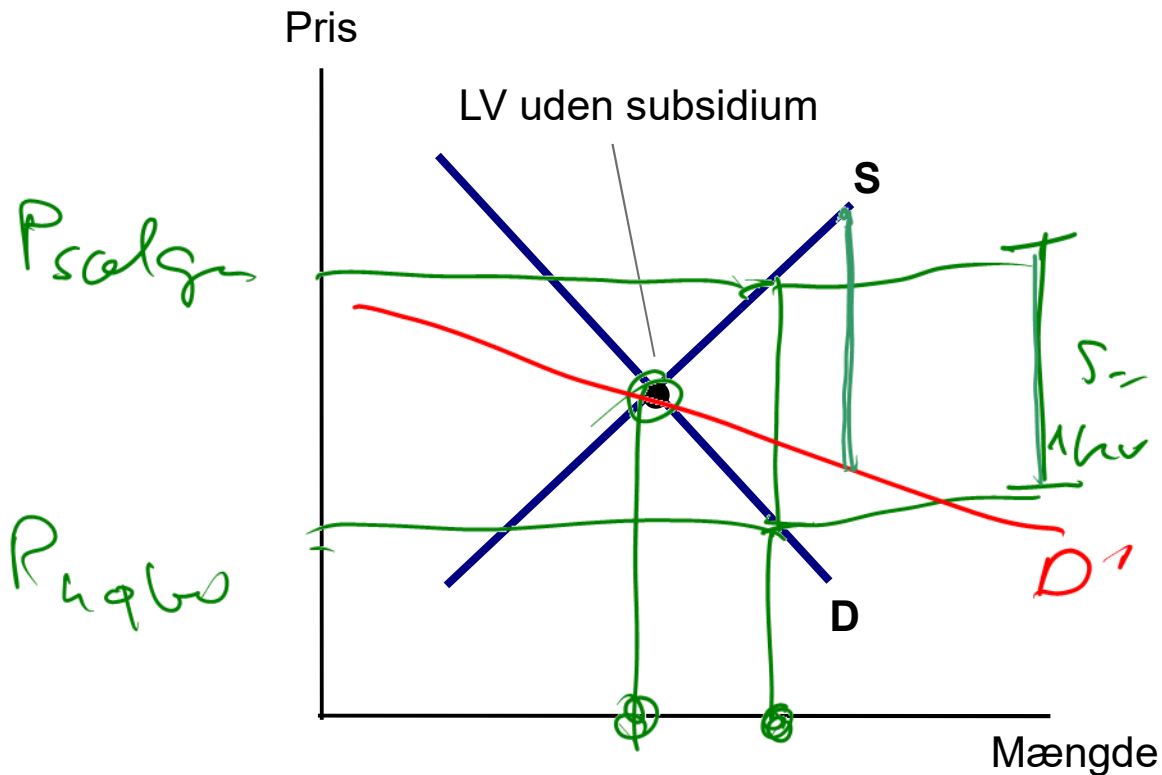

Subsidier

- Subsidium: Økonomisk tilskud til bestemt vare/aktivitet
- Ofte pga. ønske om at holde bestemt pris nede (mælk) eller fremme specifik aktivitet (fx vedvarende energi)
- Nogle gange bare erhvervsstøtte som følge af lobbyvirksomhed – kan være svært at skelne
- Kan også være begrundet i ønske om lige muligheder, social forsikring eller fordeling (fri undervisning, fri lægebesøg, tilskud til psykolog, tandlæge, fysioterapi, medicintilskud ...)
- Analytisk ligesom skat/afgift (svarer til negativ afgift)

Effekt af subsidium

Effekt af styksubsidium på 1 kr. :

- Højere pris for sælger, lavere for køber:
"Skattekle" = -1 kr.
- Større handlet mængde
- Gevinst delt mellem køber og sælger, jo mere uelastisk jo større gevinst

